

25.3.2020

למידה מקוונת בזמן קורונה

האם וכיצד אפשר לעשות למידה משמעותית?

בימים האחרונים התגייסנו כולנו להמשיך את הסמסטר על ידי מעבר להוראה מרחוק. אנחנו עמוסים בהתמודדויות עם טכנולוגיות חדשות, מקליטים שיעורים, מעלים תכנים, מעבירים פגישות סינכרוניות ומתפללים שהווי פיי ימשיך לעבוד...
העומס והקצב בו אנו מתנהלים במעבר החד להוראה מקוונת לא מאפשר לעצור ולחשוב על השינוי הזה ועל מה הוא דורש מאיתנו ומהסטודנטים כדי שהלמידה המקוונת תהיה למידה משמעותית, למידה בה מעבר לתוכן של השיעור, מועברים גם הערכים שחשובים לנו: סקרנות, חשיבה ביקורתית, העמקה תיאורטית, יכולת אינטגרטיבית, ועוד.
למעשה הרשת החברתית ההיררכית לפיה אנחנו פועלים בכיתה בהרצאה פרונטלית התפרקה לנו ולסטודנטים ביום אחד ואנחנו מנסים תוך כדי הקלטת שיעורים להגדיר מחדש איך השיעורים שלנו יראו, ומה נכון לעשות.
במסגרת תפקידי כיועצת לענייני סטודנטים בחוג לפסיכולוגיה קיימתי פגישות מקוונות עם סטודנטים. התמונה שעולה מרוב השיחות היא שקשה להם. קשה להתרגל לצורת לימוד חדשה, קשה לפתח הרגלי למידה חדשים שיתאימו ללמידה המקוונת, קשה לשמור על קשב במשך הרצאה סינכרונית של שעה וחצי מול המחשב, כשיש רעש בבית ורעש ממיקרופונים של סטודנטים אחרים, קשה להתמודד עם ואיי פי שנתקע.
למרות הקושי הגדול, רובם חזרו ואמרו שוב ושוב שהמרחים בחוג מצוינים ושהם מבקשים שנמשיך לעשות את מה שאנחנו עושים כל כך טוב וזה לגרום להם לאהוב את המקצועות שאותם אנחנו מלמדים.

ההרצאות שלנו בכיתה בנויות על אתוס, פתוס ולוגוס (Aristotle) והמשימה שלנו היא לשמור על שלושת אלו גם בלמידה מקוונת:

אתוס (Ethos):

אנחנו משתמשים באתוס במטרה לשכנע את קהל היעד שאנחנו אמינים וכדאי להקשיב לנו. אתוס נקבע לרוב הן לפני ההרצאה והן במהלכה - לדוגמה המוניטין שלנו בתחום שבכוונתנו להעביר הרצאה מהווה חלק גדול מהשיקול של הקהל אם בכלל להגיע להרצאה, להתייחס אלינו ברצינות ולהקשיב למה שיש לנו לומר.
במהלך ההרצאה בכיתה האתוס מתקבע בהתבסס על תקשורת מילולית ובלתי מילולית. לתקשורת המילולית "השפה" תפקיד מאוד משמעותי בתהליך, לדוגמה שימוש בשפה הסנסית וממלאי מקום (רעשים וצלילים) כדוגמת בערך.. סוג של... נראה לי... אני מרגיש... אני מבין... אני מניח... אמ... יפגעו בתפיסה שאתם באמת יודעים את החומר שלכם. באותה הצורה גם שפת גוף לקויה עלולה ליצור את הרושם הלא נכון.

אז מה קרה לאתוס שלנו במעבר בהרצאה מקוונת?

להיכנס לכיתה ולהעביר הרצאה זה מה שאנחנו עושים כבר שנים, אנחנו יודעים את העבודה ועושים זאת היטב, המעבר בין לילה להוראה מקוונת פגע בביטחון הזה שהוא כל כך משמעותי בעמידה מול כיתה. אנחנו חוששים מהטכנולוגיה, חוששים שהחומר לא עובר כמו שצריך, חוששים שאולי אנחנו לא האנשים הכי מתאימים להעביר את הקורס באופן הזה.
אם נשכיל להכיר את החששות האלו, לדבר אותם, אולי אפילו לצחוק עליהם נוכל לנהל אותם ואז נחזור לשדר לסטודנטים שלנו את התחושה שאנחנו יודעים מה אנחנו עושים ושיסמכו עלינו להוביל אותם.

פתוס (Pathos):

הפנייה הרגשית, לשכנע את קהל היעד על ידי פניה לרגש. אריסטו אמר "חינוך של המוח ללא חינוך של הלב הוא אינו חינוך כלל". מרצים עושים שימוש בפתוס כדי לעורר אמפתיה מצד הסטודנטים או במטרה לגרום להם להרגיש משהו ספציפי.

אז מה קרה לפתוס במעבר להרצאה מקוונת?

המרכז לקידום ההוראה

החוויה הרגשית משתנה במעבר למדיום המקוון, ממשוהו שהוא "טבעי" לכאורה למשהו שהוא מנוכר. המרחק האמיתי ביננו לבין הסטודנטים מקשה על יצירת קשר בינאישי והפעלה של רגש מכל סוג שהוא. אנחנו לא שומעים ולא רואים את הסטודנטים (בהרצאות הסינכרוניות שמועברות לכיתות גדולות המיקרופונים מושתקים, המצלמות של רובם כבויות) ולכן יש תחושה שהרגש נעלם מהתהליך. בהרצאה רגילה ניתן לעורר רגש על ידי שימוש בשפה, אינטונציה רגשית, דוגמאות וסיפורים המעוררים רגש, שפת גוף, תנועות, קשר עין, הבעות פנים "אם הפנים והגוף לא ידגימו את המילים לא נגיע ללב הקהל". בהרצאה מקוונת ניתן להשתמש במפגש הסינכרוני כדי לעורר רגש, חשוב לשאול את הסטודנטים לשלומם, לתת מקום לכעסים והתסכולים שמתעוררים בתהליך, לשקף את הרגשות האלו, לתת תקווה שבהמשך יהיה יותר קל, לשתף אותם בכך שגם אנחנו חווים את אותם רגשות. במקום להשקיע את הזמן של הפגישה הסינכרונית בהעברת חומר תיאורטי (אותו ניתן להעלות במצגות וסרטונים לאתר) עדיף להשקיע אותו בשיחה. ההיבט הרגשי של הרצאה הוא חלק משמעותי מאוד מתהליך הלמידה כולו.

לוגוס (Logos):

פנייה לוגית, שכנוע של הקהל על ידי שימוש בטיעונים הפונים להיגיון. כאן אנו עושים שימוש בדרך כלל בעובדות ובמספרים התומכים בטענות שלנו. לוגוס גם מעצים את האתוס מכיוון שמידע המוצג הופך את הדובר לבעל ידע. ניתן לפתח לוגוס בהרצאה בכיתה על ידי שימוש בשפה מדויקת, ציטוט עובדות, טיעונים הגיוניים ולוגיים, מחקרים, נתונים סטטיסטיים, אנלוגיות, ציטוטים ממקורות אמיתיים, זרימה לוגית של הנושאים במבנה הקורס כולו ובמצגות בפרט.

אז מה קרה ללוגוס במעבר להרצאה מקוונת?

ממד זה של רטוריקה מנומקת עמיד יותר לשינויים ביחס לשני הממדים הראשונים, אני בוחרת להשתמש בו (בצורה קצת מלאכותית כי לא לזה כיוון אריסטו) כדי להדגיש את החשיבות של הקפדה על מבנה לוגי לקורס כולו, דבר שדורש מאיתנו לתכנן מחדש את הקורס כולו. הכול השתנה לנו פתאום, מבנה הקורס הממשש לנו מפה להתמצאות במהלך הסמסטר כבר לא רלוונטי, קשה לנו לתכנן מבנה חדש כי אנחנו לא יודעים כמה זמן תמשך הלמידה באופן הזה. המצגות שלנו נגזרות ממבנה הקורס שלנו ועבור חלקנו הם לא רלוונטיות יותר. ובכל זאת, מבנה לוגי של קורס ושל הרצאה הוא הכרחי כדי שהסטודנטים יחוו ביטחון ויתפנו לעסוק בהבנת החומר, גם אם מדובר בתקופה קצרה כדי לתכנן: מהו החומר שאנחנו רוצים ללמד, באיזה קצב אנחנו חושבים שיהיה נכון להעלות את החומר הזה לסטודנטים, מהו היקף החומר למצגת אחת (בקשר לזה, המחקר בנושא למידה מרחוק מדגיש את החשיבות ביצירת יחידות תוכן קצרות – עד 20 דקות ליחידה). לוגוס מושג על ידי תכנון והתארגנות מבעוד מועד, דבר שיתרום גם לתחושה של הסטודנטים שאנחנו יודעים ומבינים מה אנחנו עושים ועל מה אנחנו מדברים.

רשימת טיפים:

1. תכנון וארגון מבנה הקורס מחדש וחלוקה חדשה של חומרי הלימוד ליחידות תוכן קטנות.
2. מומלץ להשתמש במצגות המלוות בסרטונים שלכם מסבירים את המצגות.
3. העלאת החומר לאתר מרצה לפני פגישה עם הסטודנטים.
4. פגישה סינכרונית שנועדה לשוחח עם הסטודנטים, להוריד חששות, לענות על דברים שלא היו ברורים במצגות, לחבר את הנושאים לחי היומיום שלהם.
5. הכרה בתהליך ובהשלכותיו עלינו המרצים ועל הסטודנטים, מתן מקום לתהליך הזה על מנת להחזיר את תחושת השליטה.
6. לזכור שיש לנו סטודנטים שונים עם צרכים שונים ואנחנו צריכים עד כמה שאפשר להנגיש את ההרצאות המקוונות שלנו לכולם (הקלטה של השיעורים הסינכרוניים והעלאה שלהם לאתר הקורס, מתן הנחיות והוראות גם במפגש הסינכרוני וגם בהודעות כתובות, זמינות לשאלות דרך הפורום או המייל, לאפשר למידה בכל מיני אופנים (סינכרוני וא-סינכרוני) כדי להתמודד עם בעיות של קשב או זמינות לאינטרנט.

המכללה
האקדמית
עמק יזרעאל

ע"ש מקס שטרן

המרכז לקידום ההוראה

בברכה

דר' דורית הדר שובל